

VARAHALDUS

Sõnavara, ülevaade ja põhimõtted

Asset management

Vocabulary, overview and principles (ISO 55000:2024, identical)

EESTI STANDARDI EESSÕNA

See Eesti standard on

- rahvusvahelise standardi ISO 55000:2024 ingliskeelse teksti sisu poolest identne tõlge eesti keelde ja sellel on sama staatus mis ümbertrüki meetodil vastu võetud originaalversioonil. Tõlgenduserimeelsuste korral tuleb lähtuda ametlikes keeltes avaldatud tekstidest;
- jõustunud Eesti standardina inglise keeles veebruaris 2026;
- eesti keeles avaldatud sellekohase teate ilmumisega EVS Teataja 2026. aasta veebruarikuu numbris.

Standardi tõlke koostamise ettepaneku on esitanud tehniline komitee EVS/TK 33 „Juhtimissüsteemid ja vastavushindamine“, standardi tõlkimist on korraldanud Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus ning rahastanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Standardi on tõlkinud Kanrido Konsultatsioonid OÜ, standardi on heaks kiitnud EVS/TK 33.

Standardi mõnede sätetele on lisatud Eesti olusid arvestavaid märkusi, selgitusi ja täiendusi, mis on tähistatud Eesti maatahisega EE.

See standard on rahvusvahelise standardi ISO 55000:2024 eestikeelne [et] versioon. Teksti tõlke on avaldanud Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus ning sellel on sama staatus ametlike keelte versioonidega.

This standard is the Estonian [et] version of the International Standard ISO 55000:2024. It was translated by the Estonian Centre for Standardisation and Accreditation. It has the same status as the official versions.

Tagasisidet standardi sisu kohta on võimalik edastada, kasutades EVS-i veebilehel asuvat tagasiside vormi või saates e-kirja meiliaadressile standardiosakond@evs.ee.

ICS 01.040.03; 03.100.01

Standardite ja standardilaadsete dokumentide reprodutseerimise ja levitamise õigus kuulub Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskusele

Eesti standardid ja standardilaadsed dokumendid on Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskuse intellektuaalomand ning neid kasutatakse litsentsi alusel dokumentide kasutuslepingu tingimuste kohaselt.

Ilma Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskuse eelneva kirjaliku loata on keelatud standardite ja standardilaadsete dokumentide täielik või osaline reprodutseerimine, levitamine, muutmise või kasutamine mis tahes kujul ja viisil - sealhulgas kopeerimise, skaneerimise, salvestamise või jagamise teel digiplatvormidel (k.a masinõppe ja tehisintellekti rakendustes). Loata kasutamine väljaspool litsentsi tingimusi käsitletakse õigusrikkumisena.

Kui Teil on küsimusi standardite ja standardilaadsete dokumentide autoriõiguse kaitse kohta, võtke palun ühendust Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskusega:

Veebileht www.evs.ee; telefon +372 6055050; e-post info@evs.ee

SISUKORD

EESSÕNA.....	IV
SISSEJUHATUS.....	V
1 KÄSITLUSALA.....	1
2 NORMIVIITED	1
3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED.....	1
3.1 Varaga seotud terminid.....	1
3.2 Varahaldusega seotud terminid.....	3
3.3 Varahalduse juhtimissüsteemiga seotud terminid	4
4 ÜLEVAADE VARAHALDUSEST	9
4.1 Üldist.....	9
4.2 Varahalduse põhimõtted	9
4.2.1 Üldist.....	9
4.2.2 Väärtus	10
4.2.3 Joondamine.....	10
4.2.4 Eestvedamine	10
4.3 Tulemused ja hüved varahaldusest.....	10
4.4 Seos varahalduse, varahalduse juhtimissüsteemi ja varade vahel.....	11
4.5 Varahalduse parendamine ja küpsus.....	12
Kirjandus.....	13
Terminite tähestikregister	14

EESSÕNA

ISO (International Organization for Standardization) on ülemaailmne rahvuslike standardimisorganisatsioonide (ISO rahvuslike liikmesorganisatsioonide) föderatsioon. Tavaliselt tegelevad rahvusvahelise standardi koostamisega ISO tehnilised komiteed. Kõigil rahvuslikel liikmesorganisatsioonidel, kes on mingi tehnilise komitee pädevusse kuuluvast valdkonnast huvitatud, on õigus selle komitee tegevusest osa võtta. Selles töös osalevad ka ISO-ga seotud rahvusvahelised riiklikud organisatsioonid ning vabaühendused. Kõigis elektrotehnika standardimist puudutavates küsimustes teeb ISO tihedat koostööd Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoniga (IEC).

Selle dokumendi väljatöötamiseks kasutatud ja edasiseks haldamiseks mõeldud protseduurid on kirjeldatud ISO/IEC direktiivide 1. osas. Eriti tuleb silmas pidada eri heakskiidukriteeriumeid, mis on eri liiki ISO dokumentide puhul vajalikud. See dokument on kavandatud ISO/IEC direktiivide 2. osas esitatud toimetamisreeglite kohaselt (vt www.iso.org/directives).

ISO pöörab tähelepanu võimalusele, et selle dokumendi rakendamine võib olla seotud patendi (patentide) kasutamisega. ISO ei võta seisukohta mis tahes esitatud patendiõiguste tõendamise, kehtivuse ega rakendatavuse eest. Selle dokumendi avaldamise kuupäeva seisuga ei ole ISO saanud teateid patendi (patentide) kohta, mida võib vaja minna selle dokumendi rakendamiseks. Dokumendi kasutajaid on siiski hoiatatud, et siin esitatu ei pruugi olla uusim teave, mis võib olla saadud patendiandmebaasist (kättesaadav veebilehelt www.iso.org/patents). ISO ei vastuta sellis(t)e patendiõigus(t)e väljaselgitamise ega selgumise eest.

Mis tahes selles dokumendis kasutatud äri- või kaubanimi on kasutajate abistamise eesmärgil esitatud teave ja ei kujuta endast toetusavaldust.

Selgitused standardite vabatahtliku kasutuse ja vastavushindamisega seotud ISO eriomaste terminite ja väljendite kohta ning teave selle kohta, kuidas ISO järgib WTO tehniliste kaubandustõkete lepingus sätestatud põhimõtteid, on esitatud järgmisel aadressil: www.iso.org/iso/foreword.html.

Dokumendi on koostanud tehniline komitee ISO/TC 251 „Asset management“.

Teine väljaanne tühistab ja asendab esimest väljaannet (ISO 55000:2014), mis on tehniliselt üle vaadatud.

Peamised muudatused on järgmised:

- dokument on ümber struktureeritud, et anda ülevaade ja arusaam varahaldusest ja selle põhimõtetest, selle tulemustest ja hüvedest, varahalduse, varahalduse juhtimissüsteemi ja organisatsiooni varade vahelisest seosest ning varahalduse küpsuse näitajatest;
- varahalduse põhimõtted on üle vaadatud;
- varahalduse tulemused on kasutusele võetud;
- hüved on ümber sõnastatud ja laiendatud;
- varahalduse juhtimissüsteemi elementide selgitus on välja jäetud;
- juhtimissüsteemide integreerimist on tutvustatud;
- varahaldusorganisatsiooni küpsus on kasutusele võetud;
- lisad on välja jäetud.

Mis tahes tagasiside või küsimused selle dokumendi kohta tuleks suunata dokumendi kasutaja rahvuslikule standardimisorganisatsioonile. Täielik loetelu nende organisatsioonide kohta on leitav veebilehelt www.iso.org/members.html.

SISSEJUHATUS

0.1 Eesmärk

Selles dokumendis antakse ülevaade varahaldusest, selle põhimõtetest ning varahalduse kasutusele võtmisega kaasnevatest tulemustest ja eeldatavatest hüvedest ning tutvustatakse varahalduse juhtimissüsteemi ja asjakohast terminoloogiat.

See dokument seab konteksti standarditele ISO 55001 ja ISO 55002 ning samuti hilisematele dokumentidele ISO 55000 standardiperekonnas.

0.2 Seos teiste standarditega ISO 55000 standardiperekonnas

ISO 55001 määratleb varahalduse juhtimissüsteemi nõuded. Standardis ISO 55002 esitatakse juhiseid varahalduse juhtimissüsteemi ülesehituse ja kasutamise kohta.

Seda standardit, ISO 55001 ja ISO 55002 võib kasutada kombinatsioonis asjakohasele majandusharule või vara liigile omaste standardite ja tehniliste spetsifikatsioonidega, et saavutada varahalduse eesmärgid.

Teisi varahalduse standardeid, mille on välja töötanud ISO/TC 251, võib kasutada selle dokumendi, ISO 55001 ja ISO 55002 sisse seatud kontekstis, sealhulgas

- ISO/TS 55010, mis pakub juhiseid varahalduses finants- ja mittefinantstalituste joondamiseks ning organisatsiooni kasuks selle joondamise arusaamise, elluviimise ja parendamise edendamiseks;
- ISO 55011, mis pakub juhiseid avaliku poliitika väljatöötamiseks, et edendada varahaldust, keskendudes varade eest vastutavate organisatsioonide välisele kontekstile, eesmärgiga luua võimaldav keskkond kooskõlaliste avaliku poliitika vahendite kaudu;
- ISO 55012, mis keskendub inimeste kaasamisele ja kompetentsusele varahalduse juhtimissüsteemis, pakkudes juhiseid, kuidas suurendada personali pühendumust, mõjusust, teadmust ja teadlikkust ning edendades järjepidevat parendamist;
- ISO 55013, mis pakub juhiseid andmevarade haldamiseks, aidates organisatsioonidel suurendada ja tagada andmevarade kasulikkust, et vastata varahalduse ja organisatsiooni eesmärkidele.

0.3 Sihtgrupp

See dokument on kavandatud eelkõige kasutamiseks isikutele, kes

- on tippjuhid, kes soovivad kasutusele võtta varahaldust ning enda organisatsioonides ellu viia varahalduse juhtimissüsteemi;
- tegelevad varahaldusega või kavatsevad saada kasutajateks;
- on igäüks, kes saavad kasu varahalduse lühituvustusest.

See dokument on EVS-i poolt loodud eelvaade

Taotluslikult tühjaks jäetud

1 KÄSITLUSALA

See dokument määratleb varahalduse terminid ning seab sisse varahalduse juhtimissüsteemi põhimõtted ja tulemused. See kirjeldab

- varahalduse ja varahalduse juhtimissüsteemi hüvesid;
- varahalduse, varahalduse juhtimissüsteemi ja varaportfelli vahelist seost;
- varahalduse parendamist ja küpsust.

Seda dokumenti saavad kasutada igat liiki ja igas suuruses organisatsioonid igat liiki vara suhtes.

Selles dokumendis ei esitata finantsjuhtimise, aruandluse, inimressursside juhtimise ega tehnilisi juhiseid konkreetsete varaliikide haldamiseks.

MÄRKUS Selles dokumendis, standardites ISO 55001 ja ISO 55002 tähendab termin „varahalduse juhtimissüsteem“ vara haldamiseks kasutatavat juhtimissüsteemi.

2 NORMIVIITED

Selles dokumendis ei ole normiviiteid.

3 TERMINID JA MÄÄRATLUSED

ISO ja IEC hoiavad alal standardimisel kasutamiseks olevaid terminoloogiaandmebaase järgmistel aadressidel:

- ISO veebipõhine lugemisplatvorm: kättesaadav veebilehelt <https://www.iso.org/obp/>;
- IEC Electropedia: kättesaadav veebilehelt <https://www.electropedia.org/>.

3.1 Varaga seotud terminid

3.1.1

vara (*asset*)

ese, asi või olem, millel on *organisatsiooni* (3.3.1) jaoks potentsiaalne või tegelik *väärtus* (3.3.28)

MÄRKUS 1 Varad võivad olla füüsilised või mittefüüsilised.

MÄRKUS 2 Varade kogumit, mida nimetatakse *varakoosluseks* (3.1.6), võib samuti pidada varaks.

3.1.2

vara kasutusiga (*asset life*)

ajavahemik *vara* (3.1.1) ideestamisest kuni vara kasutuselt kõrvaldamiseni

MÄRKUS 1 „Kasulik tööiga“ on ajavahemik, mille jooksul on vara suuteline täitma olemile kohast eesmärki.

MÄRKUS 2 Vara kasutusiga võib erineda ajavahemikust, mil *organisatsioon* (3.3.1) vastutab vara eest.

MÄRKUS 3 Kasutusea lõpp on siis, kui vara ei põhjusta enam jääkkohustusi.

3.1.3

olelusring (*life cycle*)

vara (3.1.1) haldamise etapid selle kasutusea jooksul

MÄRKUS 1 Iga etappi tuvastavad erinevad tegevused ja *protsessid* (3.3.10).